

CAPUT VII.

UTRUM LIBERTAS A COACTIONE ET METU EX NATURA REI SIT NECESSARIA AD VALOREM VOTI, VEL, E CONVERSO, AN METUS IRRITAT VOTUM JURE NATURE?

1. *Innocentius III.* — In quo consistat sensus questionis, et de qua coactione hic agendum. — Supponimus ex D. Thoma 1. 2, q. 6, propositum voluntatis nunquam esse posse omnino coactum, quia voluntati quoad actum elicium non potest violentia inferri, quia talis actus per seipsum et intrinsecus voluntarius est; quod autem est voluntarium, non est simpliciter et absolute coactum. In hoc ergo sensu manifestum est, propositum necessarium ad votum non posse esse simpliciter coactum, quia est actus elicitus a voluntate, et absolutus, qualis explicatur hac voce *volo*, qui per se et intrinsecus voluntarius est. Imo, licet non *cum* tanto rigore de coactione loquamur, sed *prout* dicit necessitatem inevitabilem, certum est, per humanam coactionem non induci *talem* necessitatem in actu elicito voluntatis, de quo loquimur, etiamsi ad exteriore ad nolens interdum cogatur, ut sentit Innocent. III, in c. *Sacrificis*, de Iis quae vi, et in cap. *Majores*, § *Item* quæritur, de Baptismo. Difficultas ergo *solum* est de coactione quadam morali, quae homini fieri solet per inflictionem alicuius mali, vel comminationem ejus, ut illius vitandi causa ad vovendum inducatur; hæc enim vis, vel potius metus, licet non tollat omnino voluntarium, minuit tamen, quia homo ratione illius vult quod alias nollet, si liber esset a tali metu. Ideoque dubitatur an hæc diminutio voluntarii impedit votum, ita ut de ratione ejus sit libertas etiam ab hujusmodi coactione, quod hic tractamus ex natura rei tantum, seu stando in solo naturali jure, aut divino; in sequenti vero capite dicemus de jure ecclesiastico.

2. *Ex quibus causis oriatur metus.* — Ut ergo certa ab incertis separemus, suppono metum interdum oriri ex imminentia mali provenientis ex naturalibus causis, ut ex gravi morbo, ex naufragii periculo, et similibus, interdum vero ex hominis actione violentia, quae interdum potest esse justa, interdum injuriosa. Ac denique aliquando potest metus immitti directe ad extorquendum votum, ut si mater minetur filiae gravem vexationem, nisi voveat castitatem, aut religionem; aliquan-

do vero metus est occasio voti, licet directe non fiat ad illum finem, ut si inimicus minetur alicui mortem in vindictam, et inde alter moveatur ad votum faciendum, ut ab illo periculo divina ope liberetur.

3. *Votum factum ex quo cumque metu proveniente a causis naturalibus validitatem voti non impedit.* — Primo ergo certum est, votum factum ex quo cumque metu proveniente a causis naturalibus, etiamsi gravissimus sit, non obstat quominus votum, illa occasione factum, validum sit et obliget; est res certa et communis. Ratio est, quia metus non tollit libertatem simpliciter, nec voluntatem, seu voluntarium; ergo, non obstante metu, homo per talem voluntatem obligatur Deo. Antecedens constat ex D. Thoma 1. 2, q. 6, art. 6; et ex Aristotele, lib. 3 Ethic., c. 4. Et ratio est, quia ille dicitur simpliciter et absolute velle, qui actu absoluto et efficaci aliquid eligit hic et nunc, ut illud sua voluntate faciat, etiamsi simul habeat simplicem displicantiam, qua nollet id facere, si absque illo incommodo posset; ita vero se habet, qui ex timore alicuius mali vult vovere; eligit enim hic et nunc hoc medium tanquam sibi conveniens, vel necessarium ad finem vitandi malum. Hoc autem nihil impedit ad valorem voti, quia neque intentio illius finis reddit materiam illius voti malam, ut per se notum est; neque etiam excludit quin illa electio sit per actum provenientem ab intrinsecus appetitu cum perfecta cognitione, et judicio omnium circumstantium occurrentium, in quo consistit actum illum esse simpliciter voluntarium; unde constituit hominem simpliciter et absolute voluntem, nam voluntas coacta, voluntas est, leg. *Si mulier*, § penult., ff. Quod metus causa, cum aliis supra de juramento adductis. Est denique actus ille liber, quia non obstante metu posset non fieri. Unde confirmatur. Nam si actus esset de se malus, libertas illa ad peccandum mortaliter sufficeret; ergo et voluntas metu extorta sufficit ad obligandum Deo per votum; nam eadem est utrobius ratio, quam de peccatis attingit Augustinus, in c. *Merito*, 15, q. 1, et q. 24 in *Numer.*, dicens peccata per metum commissa non esse peccata nolentium, sed volentium, quia licet sic peccans alias nollet peccare, quia peccatum secundum se ac simpliciter spectatum illi displicet, tamen hic et nunc libere vult peccatum, ut medium etiam est utile, et accommodatum conditioni hominis, et Deus, ut supremus gubernator et dominus, habet jus utendi illo. Sic ergo per tribulationes et pericula inducit homines ad vota emittenda; sunt ergo talia vota valida, non obstante metu. Et hic est communis sen-

CAP. VII. QUÆ LIBERTAS SIT NECESSARIA AD VALOREM VOTI.

777

hominem diabolo, sufficiet ad obligandum Deo.

4. *Instantia.* — Dices non esse similem rationem, quia Deus nullo modo offendit vult ab homine, nec voluntate omnino spontanea, neque illo modo coacta, quia merito vult offensionem suam majori odio haberi, quam quodlibet aliud malum, et ita abominatur quodcumque peccatum etiam illo modo coactum. Secus autem videtur esse in obsequiis, inter quæ votum computatur; vult enim Deus obsequia spontanea, non autem coacta, et ideo licet homo velit se obligare coactus tantum ex metu, Deus non acceptat illud obsequium, et ex hac parte obligatio irrita manet.

5. *Solutio.* — Respondetur, imprimis falsum esse, Deum generatim et in universum non velle acceptare obsequia metu facta; quin potius communis modus trahendi homines ad obsequium suum est, terrendo illos, et incutiendo timorem, ut docuit Concilium Tridentinum, in sess. 6, c. 6, et sess. 14, c. 4, et in materia de Poenitentia latius declaravimus. Deus enim gubernat homines modo accommodato naturæ illorum: est autem hæc hominis conditio, ut nunc metu, nunc vero amore ad bonum agendum inducatur; et ideo utraque obsequia Deus acceptat, quia utraque bona sunt, licet unum sit melius alio. Quod in praesenti materia constat evidenter exemplis, et quotidiana experientia; nihil enim frequenter est quam in naufragiis, et infirmitatibus, aliisque mortis periculis vota emittere ex desiderio evadendi mortem, ejusque timore. Sicque Israelitæ victi a Chananeis voto se obligarunt, Numer. 21; et David ait, Psal. 65: *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea*; et subjungit: *Et locutum est os meum in tribulatione mea.* Ergo licet talia vota sint quodammodo coacta, valida sunt, et Deo accepta. Et ratio est optima, quia, licet respectu causarum secundarum hujusmodi pericula, et metus illorum naturali quodam cursu eveniant, nihilominus respectu divinæ providentiae fiunt sœpe speciali ordinatione et intentione mutandi voluntatem hominis, et obtinendi ab illo aut votum, aut aliquam aliam operationem bonam, et voluntatis consensum in illam. Quia finis iste bonus est, et medium etiam est utile, et accommodatum conditioni hominis, et Deus, ut supremus gubernator et dominus, habet jus utendi illo. Sic ergo per tribulationes et pericula inducit homines ad vota emittenda; sunt ergo talia vota valida, non obstante metu. Et hic est communis sen-

sus Ecclesiae, et sumitur ex c. *Sicut*, 1 et 2, de *Regul.*, et c. *Litteraturam*, de *Voto*; quibus locis id notant Doctores.

6. *Cap. Gonsaldus.* — Objici vero potest c. *Gonsaldus*, 17, q. 2, de quo ibi refertur, in infirmitate fervore passionis pressum, monachum se fieri promisso, non tamen se tradidisse abbati aut monasterio, nec promissionem scripsisse, sed beneficium, quod habebat, renunciasse; et tamen respondet Pontifex illi esse beneficium restituendum, ut quiete illud retineat, eoque fruatur. Sentit ergo promissionem metu mortis factam nullam fuisse, alioquin non esset ille Gonsaldus libere permittendus in sæculo permanere cum beneficio sæculari.

7. *Expenditur difficultas præcedentis capituli.* — Respondetur, Pontificem in eo textu tantum docere, illum per talem actum non fuisse factum religiosum, quod non fundat in metu, sed quia non egredit probationis annum, neque aliquem actum quo ostenderet se professionem emittere, renunciando anno probationis, quod tunc fieri oportebat. Unde per argumentum a contrario, potius textus ille probat assertionem positam; supponitur enim ibi futuram fuisse professionem validam, non obstante metu mortis, si cætera necessaria concurrissent. De promissione autem seu voto simplici nihil dixit Pontifex, non quia per se non obligat, sed quia non reddit personam incapacem beneficii, de quo ibi agebatur. Ut autem supra dicebam (quod etiam hic confirmatur), quando simplex promissio religionis non prodit in aliquem exteriorem actum, a quo fiat protestatio talis voti, et assumatur vel inchoetur aliquo modo ille status, non cogitur quis in foro exteriori votum illud servare, sed conscientiae suæ relinquitur. Eo vel maxime quod ibi non constiterat Pontifici, votum illud fuisse validum, quia non solum dicitur fuisse factum in infirmitate, sed etiam in fervore passionis, quæ poterat esse tanta, ut judicium rationis alienaret; et ideo Pontifex de illo voto nihil dixit, sed reliquit conscientiae voluntis. Praesertim cum de illo non fuisse interrogatus, sed de beneficio, quod non amittitur propter tale votum; nec fortasse renuntiatio, quæ ibi narratur, valida fuerat, quia non in manu Episcopi, sed advocati, et ordine perturbato fuisse refertur.

8. *Licet metus proveniat ex actione homini's injuriosa, si tamen non fiat directe ad extorquendum votum, non obstat ejus valori.* — Dico secundo, etiamsi metus proveniat ex actione

hominis injuriosa, si non directe sit ad extorquendum votum, non obstat valori voti ea occasione facti. Hæc etiam assertio est certa et communis. Sumitur ex loco Numer. 21 citato, et ex usu Christianorum omnium, qui in bello cum Turcis, verbi gratia, vel in diurna captivitate votum emittunt, ex metu, vel tedium mali quod injuste patiuntur; et nihilominus sine dubio talia vota valida sunt. Ratio est eadem quæ in superioribus data est, nam hic nihil occurrit speciale quod possit annulare votum; nam quod causa proxima talis metus libera sit, et per injuriam malum illud inferat, nihil refert ad validitatem voti tollendam. Maxime quia Deus nec est auctor talis injuriae, quatenus talis est, neque acceptando votum occasione illius factum, facit injuriam, sed potius utitur jure suo, ut ex sequenti punto magis patebit.

9. *Prima sententia.* — Difficultas ergo superest, quando metus directe immittitur ad extorquendum votum. In qua prima sententia est, votum sic factum esse nullum jure naturæ. Ita videtur sentire Bonavent., in 3, d. 36, art. 3, q. 2, ad 1: tum quia in hoc ponit differentiam inter juramentum et votum, quod juramentum metu factum obligat in conscientia, non autem votum; tum etiam quia id fundat in ratione naturali, quod Deus non acceptat sacrificia coacta. Clarius et latius hoc docet Soto, lib. 7 de Just., q. 2, art. 1, ad 2. Idem sentit Glossa, in c. 1, et in c. *Abbas*, de Iis quæ vi, ubi Panorm., n. 41, qui videtur loqui etiam de jure naturali, nam utitur fere ratione Bonav. Idem fere habet in c. *Sicut nobis*, de Regular., n. 4; sequitur Angel., verb. *Metus*, n. 7 et 8, et ibi Rosell. Idem sentit Navar., c. 42, n. 54 et 52, licet solum dicat votum metu factum esse nullum de jure; citat Fortunium, de Ultimo fine, illat. 21, n. 418. Nec clarius loquitur idem Navar., lib. 1 Consil., consil. 2, 3 et 4, ubi eamdem sententiam indicat, et dicit esse communem. Pro hac sententia adducuntur varia jura, quæ magis videntur posse facere ad secundum sensum propositum, et ideo infra examinabuntur.

10. *Ratio præcipua.* — Ratione igitur tantum agendum est. Prima et præcipua est supra insinuata, quia Deus non acceptat tale votum, quia non vult sacrificia coacta, et quia non acceptat nisi quod est bonum; nihil autem est bonum et acceptum Deo, nisi voluntarium, juxta sententiam Ambrosii in c. *Non est quod*, 15, q. 1. Secundo argumentatur Soto, quia voti obligatio ab arbitrio voventis ortum

habet; ergo naturale est, ut si voluntas necessitate compellatur, votum non sit legitimum. Confirmatur, quia votum est opus consilii, cui metus visque repugnant. Tertio argumentari possumus a simili de matrimonio, quod metu gravi contractum censetur a multis jure ipso naturæ invalidum, ut videre licet in D. Thoma, Scot. et aliis, in 4, d. 29, et latissime in Sancio, lib. 4 de Matrim., per totum; videtur autem esse eadem ratio de voto; ergo. Quarto argumentari possumus, quia votum non obligat ad sui observationem, imminentem metu mortis; ergo neque obligat factum ex tali metu. Consequentia tenet a paritate rationis. Antecedens autem probatur, quia votum non obligat ad sui observationem cum tanto rigore. Quinto argumentor, quia semper inferatur injuria ad extorquendum votum; nemo autem obligari debet ex injuria quam passus est, nam sicut inferenti injuriam vel fraudem non debet injuria aut fraus patrocinari, ita ei, qui injuriam patitur, non debet injuria nocere, aut esse causa vel fundamentum obligationis. Nec Deus tales promissionem per injuriam extortam acceptat, ne illam approbare videatur; unde nec inter homines potest talis promissio rationabiliter acceptari.

11. Sexto, quia in eo casu multo magis est votum involuntarium, quam in superioribus; nam in illis licet votum videatur emissum ex timore mali, quod homo vitare cupit, tamen, supposito illo timore, votum non solum est simpliciter, sed etiam omnino voluntarium, sine admixtione alicuius involuntarii, per aliquam nolitionem vel simplicem displicantem. Nam qui in naufragio, vel alio simili mortis periculo, etiam proveniente ex actione hominis, alia de causa mortem inferre volentis, promittit aliquid Deo, ut se a tali periculo eripiat, non habet hunc actum: *Nollem vorere*, neque hunc: *Si non essem in hoc periculo, non vorerem*; cum enim intendat placare Deum, potius conatur hic et nunc facere votum eo modo quo Deo placet. Et ideo fieri non potest, ut illum actum audeat habere, spontaneæ promissioni multum repugnantem, et ostendentem votum illud procedere ex timore pure servili; est ergo illud votum in se omnino voluntarium, quamvis occasio emitendi illud sit involuntaria. At vero in hoc ultimo casu votum illud est mixtum formaliter voluntario: nam revera ille homo nollet votum emittere, et per formalem affectum solet id explicare, quia per votum illud non intendit placare Deum, sed solum satisfacere

volutati hominis comminantis mortem, nisi votum emittat; et ideo solum id facit, quia ad hunc finem necessarium est, miscetque de involuntario, quantum potest. Ergo non videtur tale votum fieri cum voluntate ad obligandum sufficiente.

12. *Secunda sententia tenenda, validum esse rotum per metum gravem emissum, stando præcise in jure naturali aut dirino.* — Nihilominus verius est, etiam in eo casu validum esse votum, stando præcise in jure naturali aut divino. Ita tenet Sylvest., verb. *Metus*, q. 8; Soto, in 4, d. 29, q. 1, a. 3, ubi idem sentit de matrimonio, et consequenter etiam de voto. Unde pro eadem conclusione referri possunt omnes qui de matrimonio idem sentiunt, qui videri possunt in Sancio, d. lib. 4, disp. 14, n. 2, in fine; et præterea de voto id explicat Aragon., q. 88, art. 3; Henr., de Matrim., lib. 1, c. 9, n. 4 et 3; Med. 4. 2, q. 6, art. 6; et ex jurisprudientia tenet hanc sententiam Cardin., in cap. *Abbas*, de Iis quæ vi; et Calder., Consil., 1; et idem sentit Navar., d. cap. 22, n. 51. Fundamentum, quod me maxime movet, est, quia nullam invenio naturalem rationem, quæ sufficienter ostendat, votum sic factum esse invalidum; non possumus autem affirmare esse actum invalidum jure naturæ sine ratione sufficienter id ostendente.

13. *Fundamentum hujus sententiae.* — Hoc autem fundamentum in hunc modum declaro, quia in illo modo extorquendi consensum circa votum, vel consideratur ratio injuriae, ant ratio involuntarii, quod ex illa resultat; ex neutro autem capite sumitur ratio annullandi tale votum. De injuria patet, primo, quia etiam in alio casu secundæ assertionis intercedit injuria, quamvis non sit directe ordinata ad extorquendum votum. Secundo et maxime, quia Deus, cui fit votum, non est auctor injuriae, et quamvis illam permittat, jure tamen ac merito potest illam permittere, etiam propter illum finem eliciendi ab homine voti consensum; ergo injuria, quæ ab homine infertur, impertinens est ut votum Deo factum irritum fiat. Neque enim illa est sufficiens ratio ob quam Deus non acceptet votum. Neque etiam præterea reportatur incommodum ex passione injuriosa, quia habere votum non est aliquid incommodum vel documentum, per se loquendo, sed potius est majus animi bonum. Et in his omnibus est magna differentia inter promissionem Deo factam vel homini, et ideo non licet ab una ad aliam argumentari. Quidquid ergo sit de promissione, et contrac-

tibus humanis, de quibus nunc nihil definimus, in voto nihil profecto facit ratio injuriae.

14. Et confirmatur primo, quia si ratio injuriae ad hoc sufficeret, etiamsi metus esset levus, dummodo oriretur ex injuria sufficiente ad peccatum mortale contra justitiam, sufficeret ad annullandum tale votum. Consequens est falsum; ergo. Sequela est clara, eamque plane concedit et recte probat Navar., c. 17, n. 30, et cap. 22, n. 51, verb. *Septimum*, et cons. 3, de Iis quæ vi, n. 9. Falsitas autem consequentis videtur sufficienter probari ex jure, quia non reprobatur vota etiam solempnia metu levi facta; ergo signum est ex naturali jure non esse invalida; alias injuste cogeretur homo ad talia vota servanda. Nec dici potest Ecclesiam in hoc procedere ex præsumptione, quia de qualitate metus satis potest constare et de injuria; ergo si hæc sufficit ad irrandum ex natura rei, cur non in foro Ecclesiæ? Tandem confirmatur, nam juramentum per injuriam extortum ad confirmandam promissionem homini factam, validum est, et obligat propter reverentiam Dei, juxta c. *Debitores*, c. *Si vero*, de Jurejur.; ergo etiam votum, directe extortum per injuriosam vim, validum est propter divinam reverentiam, non obstante hominis injuria. Patet consequentia, quia non minus spectat ad reverentiam Dei observantia voti quam juramenti; tum etiam quia sicut injuria ab homine facta in extorsione juramenti non tollit quominus Deus honoretur sui nominis observantia, ita etiam in voto non obstat quominus Deus illud acceptet, et velit fidem sibi datam servari. Aliqui assignant differentiam, quia votum est per se ad obligandum, non ita juramentum; sed nihil refert, tum quia juramentum etiam est ad confirmandam obligationem, tum etiam quia potius illa ratione debet esse major obligatio in voto, cæteris paribus, quia magis per se est ad obligandum.

15. Altera vero pars de involuntario probari solet, quia hæc vis ab homine illata nullo modo cogit ad præbendum consensum voluntatis in voto, sed solum ad proferendum exterius verba promissionis, nam hoc sufficit ad evadendum periculum ab homine illatum; si ergo tunc adhibetur voluntatis propositum, illud est mere voluntarium. Sed hæc ratio mihi non probatur, nam, licet conatus hominis inferentis vim eludi possint per nuda verba promissionis, tamen is, qui illa profert, non potest absque peccato et mendacio illa pro-

ferre, non habens propositum vovendi, aut implendi promissum; ergo ex vi illius metus cogitur habere illud propositum, ut possit exteriorum promissionem vere et absque peccato proferre. Hoc autem satis est ut non minus coacte et involuntarie habeat propositum, quam proferat verba promissoria; nam is, qui per metum cogitur ad habendum actum interiorum, ut possit sine peccato facere exteriorum, ad quem faciendum etiam cogitur, gravem violentiam moralem patitur, quae ex hoc capite sufficit ad metum cadentem in constantem virum.

16. *Aliquod involuntarium in metu intercedere.* — Concedo igitur intercedere voluntarium admixtum alieui involuntario; tamen quia voluntas vovendi est absoluta et efficax, displicentia vero voti est tantum per voluntatem conditionatam, seu simplicem affectum, quem nolleitatem vocant, ideo tale votum simpliciter voluntarium est. Nam cum homo est affectus duobus actibus vel qualitatibus aliquo modo repugnantibus, illa simpliciter vincit, quae efficacior est; ad valorem autem voti sufficit voluntarium simpliciter, etiamsi alioquin misceatur involuntarium secundum quid; ergo ex hoc etiam capite validum est tale votum. Et confirmatur, nam aliquando potest votum extorqueri per metum mortis directe ad hoc immissum absque injuria, ut verbi gratia, si maritus minetur uxori adulterae mortem eo modo quo juste potest, nisi religionem voveat. In quo casu, quantum attinet ad rationem voluntarii, non minus misceatur involuntarium secundum quid voluntario simpliciter, quam si comminatio illa esset injuriosa, ut aperte constat; et tamen in eo casu votum illud validum est. Nam et matrimonium justo metu contractum validum esse communior sententia fert, ut late refert et sequitur Sanei., d. lib. 4, disp. 43; ergo a fortiori idem est dicendum in voto; ergo ob defecatum voluntarii non est invalidum tale votum, etiamsi actio injuriosa sit.

17. Dices, nec solam injuriam, nec solum involuntarium secundum quid, sufficere ut tale votum reddatur invalidum; illas vero duas conditions simul juntas satis esse. Verumtamen haec fuga voluntaria est, solumque ad eludendam vim rationum conficta; nam cum illae conditions sint diversarum rationum, et neutra in suo ordine habeat vim ad illum effectum, quamvis simul concurrant, non componunt unam causam fortiorum, aut validam ad impediendum votum, sed quasi per acci-

dens aggregantur plures conditions per se insufficientes. Denique voluntarium illud in suo ordine sufficit non existente injuria; et injuria talis est impertinens ad valorem et invaliditatem voti; ergo quod illa duo simul concurrant, est impertinens. Relinquitur ergo libertatem ab hac coactione non esse de necessitate vel substantia voti; atque adeo ex natura rei nullum votum esse invalidum ratione solius metus.

18. *Solvuntur oppositæ rationes.* — Ad primam. — Neque huic resolutioni obstant rationes alterius sententiae; quin potius earum responsa nostrum fundamentum confirmabunt, nimirum quod talis nullitas jure naturæ nou probetur. Ad primam ergo negatur assumptum, scilicet, Deum non acceptare talia vota. Cum autem dicitur Deum non acceptare sacrificia coacta, intelligitur de coactis proprie et rigorose, quae sine consensu fiunt, sicut non condemnat extrinsecam thurificationem idoli, per coactam motionem manus factam sine consensu voluntatis. At vero sicut damnat sacrificium idolo factum per metum, etiamsi sit coactum secundum quid, ita etiam acceptat sacrificia de se bona et religiosa, etiamsi metu fiant. Et ita explicat propositionem illam Gratian., 23, q. 6, § ult., ad finem, eamque late comprobavit; et sumitur ex Augustino, Epist. 48 et 58. Unde quod in illa ratione sub jungitur, nihil esse acceptum Deo, nisi voluntarium, si intelligatur de voluntario simpliciter per verum consensum, verum est, et ita dicimus esse voluntarium tale votum; si vero intelligatur de voluntario sine ulla mixtione involuntarii, falsum est. Quia, ut ait Aug., d. Epist. 49, non est considerandum quod quisque cogitur, sed quale illud est quo cogitur, utrum bonum aut malum, non quod quisque bonus possit esse invitus, sed timendo quod non vult pati, volens jam tenet quod nollet.

19. *Ad secundam.* — Ad secundam, distinguo consequens quoad particulam illam legitimum; si enim tantum significet non recte fieri, seu non legitime et juste ex parte cogenit, sic conceditur totum; si vero inde inferatur non esse legitimum votum, id est, validum, negatur consequentia, quia licet votum natura sua postulet sine necessitate et coactione fieri, nihilominus factum tenet, quia multa male fiunt, quae facta tenent. Maxime cum hic malitia non sit ex parte voventis, nec ex parte Dei acceptantis, sed ex parte infidentis metum, cuius malitia potest Deus justificare ad bonum effectum. Neque plus probat

confirmatio, nam operi consilii repugnat coactio, secundum justitiæ ordinem, non tamen repugnat valori ejus, ut patet, quando coactio etiam injusta est occasio voti.

20. *Ad tertiam.* — *Matrimonium metu factum non jure naturæ, sed ecclesiastico, esse irritum probabilius asseritur.* — *Ad quartam.*

— *Ad quintam.* — Ad tertiam, primo probabilius fortasse est, matrimonium metu factum non jure naturæ, sed ecclesiastico esse irritum. Deinde non est omnino eadem ratio, quia matrimonium est contractus humanus, unde si fiat per injuriosum metum, saltem ratione injuriae potest videri irritum, quia injuria inter homines videtur esse sufficiens ad invalidandos contractus inter eosdem. Item matrimonium est vineulum perpetuum, et habet alia onera, ratione quorum fortasse ex natura rei postulat integrum libertatem; sed hoc in locum proprium remittimus. Ad quartam respondet negando consequentiam, quia constat non esse simile antecedens; nam illud est verum in metu non directe immisso ad fractionem voti. Et ratio illius est, quia vovens a principio non intendit se obligare cum tanto discrimine, seu sic mutatis rebus, ut infra dicetur, et de juramento dictum est. Secus vero est in nostro casu, in quo vult quis vovere, non obstante metu. Ad quintam, jam responsum est, injuriam hominis non impedire quomodo jus acquiratur Deo per promissionem ex vero consensu factam, sicut non impedit quomodo graviter offendatur Deus propter peccatum ex metu factum. Item, si Deus ipse per se ipsum vellet immediate talem metum incutere, et sic votum extorquere, sine dubio non faceret injuriam, et votum esset validum; ergo ratio injuriæ ex parte hominis non potest obstare obligationi factæ Deo, quia forte Deus illam intendit permittendo tale peccatum hominis, quod justissime facere potest.

21. *Ad sextam.* — Ad sextam, dicitur imprimis differentiam illam non videri semper necessariam. Nam et qui vovet ex metu naturali potest, dum vovet, habere simplicem displicentiam vovendi, et fateri Deo infirmitatem suam; et e converso illi, qui per metum directe inducitur ad vovendum, potest vexatione tantum intellectum, ut jam plena voluntate, et sine actuali velleitate contraria velit promittere; ergo illa differentia parum refert. Addo vero ulterius, quod licet differentia esset constans et perpetua, nihil obstaret, quia voluntas absolute prevalet non obstante repugnativa actualis displicentiae per nolleitatem. Item illud

involuntarium secundum quid, non obstat quominus absoluta voluntas bona sit et meritoria apud Deum, quia simpliciter est de bono objecto, et non habet malam circumstantiam; quia displicentia illa nec est circumstantia alterius actus, sed concomitanter se habet, neque est mala, quia non est contra præceptum. Sicut qui necessitate cogitur bona sua expendere in pauperes, licet habeat displicentiam de tali necessitate, et consequenter de obligatione ad erogandum bona sua, quia simpliciter nollet dare, nihilominus quia ex suppositione absolute vult, bene operatur et meretur coram Deo. Si ergo talis voluntas sufficit ad meritum, cur ex natura rei non sufficiet ad votum?

CAPUT VIII.

AN VOTA FACTA EX GRAVI METU SINT IRRITA EX ECCLESIASTICO JURE?

1. *Sententia illorum qui sentiunt vota metu gravi inita esse irrita jure ecclesiastico.* — *Quæ requirantur ut metus sit cadens in constantem virum.* — In hoc puncto distinguendum est inter votum solemne et simplex. Nam disputationem de voto solemni reservamus in sequens volumen, ubi de professione religiosa et de voto continentiae ordinis sacri dicendum est; nunc supponimus illa vota esse irrita; quomodo autem irrita sint ibi explicabimus. Hic ergo solum de simplicibus dicendum est, de quibus multi sentiunt esse irrita jure ecclesiastico, quod magis sentire videntur Glosa, Panorm., et alii juristæ supra relati, et Navar., d. Cons. 42 et 22, et in multis Consiliis, de His quæ vi, dicens esse opinionem communem, quam etiam videtur tenere Hostiensis, in Summ., tit. de Regularibus, § *Et qualiter*, verb. *Alii dicunt.* Idem sentit Richard., in 4, d. 29, art. 1, q. 2; et ibi etiam Palud., q. 1; et Soto ibi, et alii, præsertim Summistæ, verb. *Metus*, seu *Coactio*, et ver. *Votum*, qui indifferenter loquuntur de votis metu factis, et dicunt esse nulla, non tamen explicitant quo jure; tamen secluso jure naturali solum superest ecclesiasticum. Item hoc satis insinuant, dum aiunt non quilibet metum levem, sed gravem, et cadentem in constantem virum irritare hæc vota, quia iura de hoc tantum metu loquuntur. Quis autem metus dicatur cadens in constantem virum, explicat latissime Sanei., d. lib. 4, a principiis, per plures disputationes, et nos aliqua dicemus